

F E T - A
C A S T E
L L A R -
D E L - V
A L L È S

**RELATS
DE NADAL**

#10 - DESEMBRE 2024

Nadal. Som a les portes d'una de les dates més assenyalades de l'any, i, tot i que amb major o menor adoració hem acollit el significat d'aquesta celebració, acostumem a girar al voltant d'uns hàbits que ja són plenament tradició. Per tot això, i més enllà de les creences, ben aviat ens trobarem immersos en una aturada momentània del nostre "algoritme" quotidià.

Conviurem amb distinta alegria les festes, hi sumarem o en restarem motius, o mirarem de passar amb allò just per aquests dies. En aquest recés, ens predestinarem potser a la disbauxa i al run-run nadalenc, o potser també, cercarem moments en els quals puguem aturar-nos del tot. Moments que de vegades aconseguirem entre algunes lectures.

'Relats de Nadal' és el desè número d'aquesta publicació que ens recorda la cita nadalenca a través dels seus textos, on els seus autors aprofiten per oferir-nos vivències, pensaments i credos. Relats polifònics propis d'un sentir divers al qual gairebé ja estem acostumats.

La llar serà majoritàriament el centre d'aquestes celebracions. I alhora, també sabem que, segons el relat popular d'aquests escrits bíblics, els seus protagonistes no faran altra cosa que trucar a totes elles per poder sentir el seu escalf, cosa que no obtindran.

Els nostres agraïments a qui sí ens les han "obert" per poder-les retratar.

Bon Nadal !

Tot comença a Betlem

Text /

Jacint Torrents

AGOST 1993

Sortíem per la petita porta de la basílica de la Nativitat, on es venera el lloc del naixement de Jesús. I una bona dona del grup manifestava el seu desconcert pel que ens havien explicat: «Així, doncs, Jesús, on va néixer? A Betlem o a Natza-ret? I, si no va ser el 25 de desembre, quan va ser? I cinc o sis anys abans de Crist...? Com pot ser aquest embolic!? Si només ho havien de demanar a sa mare! Ves si no ho havia de saber, sa mare!» D'això fa més de trenta anys. La cultura religiosa ja era escassa.

A Palestina es vivia el final de la primera intifada: una rebel·lió popular a cops de pedres contra els colons jueus que ocupaven les terres dels palestins i en reclouien els propietaris en camps de refugiats. La primera nit a Jerusalem, al nostre pas pels carrers foscos de la Ciutat Vella, ens havien llançat algunes ampolles de vidre. De dia, tot de joves soldats, armats fins a les dents, anaven pels carrers amunt i avall. A Washington s'estava a punt de signar uns acords per posar fi al conflicte palestino-israelià. A hores d'ara, però, tot va pitjor. La creació de l'estat d'Israel continua essent una decisió molt mal resolta.

Havíem fet els deu quilòmetres que separen Jerusalem de Betlem. El nostre guia, un àrab cristià, havia estès una kúfia, el mocador palestí, sobre el tauler de l'autocar. Era el sant i senya que ens evitaria problemes en accedir a Betlem, ciutat palestina, que ja aleshores era ocupada i avui es troba encerclada per un mur.

Abans d'entrar a Betlem, passat el senzill i antic mausoleu de Raquel (una de les esposes de Jacob), passàvem els controls policials. Betlem és avui una ciutat musulmana d'uns trenta mil habitants, dels quals uns sis mil són cristians àrabs. Aleshores unes quantes famílies cristianes vivien de la venda d'artesanía feta amb fusta d'olivera: figuretes de pessebre, imatges religioses, però també culleres, safates, capsetes... Tots els qui podien, ja aleshores com ara, es delien per emigrar.

TRADICIONS I MITES

Antiquíssimes tradicions orals han establert on es creia que era l'estable del naixement i en quin indret de les muntanyes del voltant hi havia el camp dels pastors que dormien al ras. Però no hi ha consens entre els biblistes sobre el lloc. Bet-lem? Natzaret? La més gran certesa històrica sobre Jesús és la seva mort en creu a Jerusalem. Trenta anys més tard i fins al segle IV van aparèixer una multitud d'escrius que volien aplegar les seves paraules i els seus gestos. Alguns eren gnòstics, és a dir, d'una determinada secta. D'altres, narracions fantasioses, com els Apòcrifs de la nativitat i de la infància de Jesús.

Al capdavant es va acordar que els únics escrits

històrics i admissibles eren els evangelis segons Mateu, Marc, Lluc i Joan, recopilats entre l'any 65 i l'any 100 aproximadament. Això no vol pas dir que, en virtut de la simbologia imprescindible en el llenguatge religiós, no se servissin d'algun element mític del sub-conscient oriental com a transmissor de la veritat històrica de Jesús i del seu missatge.

El mite, en efecte, és un relat que es nodreix de la memòria col·lectiva i que, a través dels temps, creix com una bola de neu quan rodola muntanya avall. El mite és una saviesa encriptada que va de boca en boca i que, abans que ho faci la ciència, transmet coneixements reals que es vol que siguin recordats. Els déus de la mitologia grega, per exemple, amb les seves lluites i heroïcitats, van simbolitzar i servir la memòria dels grans canvis geològics de la prehistòria.

Aquells textos apòcrifs de la nativitat, pel seu to més aviat ingenu i popular, van ser com els primers «contes de Nadal». I d'ells ens pervenen, per exemple, la cova de Betlem; els noms dels pares de Maria, Joaquim i Anna, avis de Jesús; la presència del bou i la mula al pessebre; els noms dels savis d'Orient, Melcior, Gaspar i Baltasar, caracteritzats com a reis i mags i en nombre de tres; la llegenda que Josep era vell i vidu i que tenia fills del primer matrimoni. També es cenen de la infantesa de Maria i de la seva virginitat perpètua.

Dels fets i les paraules de Jesús va néixer el cristianisme i, per tal de difondre's, el cristianisme es va institucionalitzar, amb els avantatges i riscos que això comporta. En el segle IV la celebració del naixement de Jesús s'inseria en la festa del solstici d'hivern. La bola de neu, doncs, va començar a créixer. A l'edat mitjana ja trobem molt de teatre religiós sobre Nadal. Després vindran els villancets, les representacions dels Pastorets, les cavalcades de Reis, els pessebres tradicionals i els pessebres vivents... I des d'altres cultures ens arribaran els arbres guarnits, el Pare Noel, Santa Claus i similars, les trobades familiars, la cultura dels regals —sobretot per als infants—, les felicitacions, els poemes i, és clar, els contes de Nadal de la modernitat.

ELS HOMES DE BONA VOLUNTAT

En la meua opinió, les narracions modernes de Nadal s'originen a causa d'una traducció singular del cant dels àngels al pessebre en el moment de l'adoració dels pastors. On el text grec (Lc 2,14) diu *Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκίας*, sant Jeroni (s. IV) en la Vulgata, la Bíblia «divulgada», tradueix Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis. En català i en moltes altres llengües aquest et in terra pax hominibus bonae voluntatis s'ha traduït per «i a la terra pau als homes de bona voluntat». En realitat, segons els biblistes hauria de dir: «i a la terra pau entre els homes

(entre home i home), que són objecte de la bona voluntat (de la predilecció, de l'estimació) que Déu els té». No és sols, doncs, un desig de pau per als homes que tenen bones disposicions i que així es guanyen la complaença de Déu, sinó que els àngels fan una proclamació de l'amor unidireccional de Déu als homes i del do de la seva pau perquè hi hagi pau entre ells. És Déu qui té «bona voluntat» envers els homes. Una bona voluntat que va de dalt a baix.

Una mostra clara d'aquest criteri que ha prevalgut en la concepció de la celebració nadalenca és la darrera estrofa del Poema de Nadal de Josep Maria de Sagarra:

Procurem ser una mica criatures amorosint el baladreig raspós i diguem: «Glòria a Déu en les altures» amb aquell to que ho deien els pastors. I si tot l'any la mesquinesa ens fibla, i l'orgull de la nostra soledat, almenys aquesta nit, fem el possible per ser uns homes de bona voluntat!

ELS CONTES DE NADAL

És sobretot a partir de la popular narració de Charles Dickens, Cançó de Nadal, que s'establiran molts dels temes dels contes nadalencs. La generositat, la sol·licitat, la bondat, l'enyorança, la companyia, l'alegria... desenvolupen la idea de ser, «almenys aquesta nit [...] uns homes de bona voluntat». Tot de valors humans que, sense ser estrictament teològics, no desdiuen del missatge cristià. Del nord d'Europa ens arribaran els contes del fred i la neu de Hans Christian Andersen i dels germans Grimm. I les mitologies del Pare Noel i els rens, de l'arbre de Nadal..., històries envoltades de màgia i de fantasia. Bona literatura coneguda a tot el món que, en el segle XX, també fructificarà a l'Amèrica del Nord.

Al nostre país, la contística nadalenca serà més casolana. Els contistes situen en aquest temps del cicle nadalenc històries que se serviran de les tradicions lligades a la nit de Nadal i a la de Reis, a la cavalcada, a l'estel, a les figuretes del pessebre, al tió, als Pastorets, a les trobades familiars, als infants i, més ençà, als àpats, les vacances... Fins i tot recentment s'ha escrit contes amb tocs d'humor o amb un agosarat esperit irreverent. La història de Betlem, doncs, s'ha inculturat en la nostra història i ha creat cultura: art, música, teatre, cinema, literatura. I ens en sentim hereus. Per desgràcia, Betlem, com Gaza, pateix avui les barbàries d'uns grups humans enfrontats. Cada dia podem veure a les pantalles com la destrucció, la pobresa, la fam i la mort s'estenen pel país. La pau entre els homes queda frus-trada just allí on es va anunciar originàriament. És més, si som insensibles a la concòrdia, a la bondat i a la compassió, posarem en perill la vida a la Terra. Ens convé, doncs, inocular en les nostres gens el missatge dels àngels. I, per fer-ho, ens cal tornar als orígens, a Betlem, on tot va començar. ■

Autoritzats a autoritzar

Victor Valls

Senyor agent, em permeto sotmetre a la seva curosa i ponderada consideració tot allò que li pugui anar exposant a partir d'aquest mateix moment. Li he de dir, però, que aquest allegat no pretén ser un acte de descàrrec ni una ostensible evasiva de la meva responsabilitat, sinó la constatació d'una evidència de molt fàcil verificació. Abans de continuar, però, em cal apuntar que aquells qui em coneixen em tenen per una persona molt reservada i circumspecta, home de poques paraules i d'un protagonisme bàsicament testimonial. Avui, davant la inajornable necessitat de posar les coses al seu lloc, faré una petita excepció i em deixaré anar una mica. Em dic Josep, fuster d'ofici, i vaig néixer a Betlem de Judà. Soc fill de Jacob i per tant descendent directe de la casa de David. La meva esposa es diu Maria i el nen que acaba d'infantar, Jesús, del qual soc responsable directe en tant que pare adoptiu. Si no fos pel paper de bon jan que m'assigna la història, potser fins i tot m'haguera hagut d'enfadar davant l'altivesa d'aquell Mosso que, després de preguntar-me si jo era l'avi de la criatura, encara ha tingut el desvergonyiment de tractar-nos d'ocupes. Per defensar-me d'una ofensa tan colossal he procurat incidir en la nostra condició manifesta de refugiats polítics; li he exposat que estàvem fugint de les ires d'un maitre cruel, d'una mena de virrei posat a dit per Roma a qui no deixen d'escapçar autonomia política, fins al punt de tenir-lo per un simple putxinelli. Pel que sembla, senyor agent, les meves circumspectes argumentacions no han fet ni fred ni calor al funcionari que m'estava prenent declaració. Tant és així que, sense la més mínima espurna de compungiment, ens ha fet fora d'aquella barraca de pedra seca on ens havíem mig arrecerat d'aquest fred tan enverinat i traïdorenc que, aquests dies, baixa des del Pla de Can Catafau fins a la cruïlla de Canyelles. Cansats de tant fugir d'uns i altres, i un pèl sorpresos per la bel·ligerància de l'autoritat, hem sortit del nostre refugi amb total mansuetud i sense oposar cap mena de resistència. Tant de bo la nostra pacífica actitud faciliti que, a partir d'ara, hom assumeixi el paper de garant de la nostra seguretat en el decurs d'aquests dies d'estada per les vostres terres.

Si se'm permet, senyor agent, continuaré la meva exposició bo i admetent que potser sí que no és del tot correcte i indiscutiblement punible que siguem tres les persones que, sense el casc reglamentari, hàgim fet ús d'una Vespa amb sidecar per desplaçar-nos des de la barraca fins al poble per molt escoltats que anéssim per la comitiva d'agents de l'ordre; tampoc vull caure en el parany d'escudar-me en el desconeixement de la llei per a no complir-la: admeto que amb l'assegurança caducada i la ITV per passar no es pugui circular a casa vostra, però penso que aquest cas és excepcional i em sento en l'obligació d'apel·lar a allò que se'n diu consciència i, que estic convençut que en el vostre cos policial, d'això se'n té per donar i per vendre...

I ara que ja em coneixeu una mica millor, reularé una mica en la meva exposició per referir-me a allò que m'heu demanat just en creuar la porta d'aquesta comissaria. Admeto que la vostra petició no està exempta de lògica i de bon criteri. Tot i que amb la subtilesa pròpia del vostre càrrec, però amb la contundència amb què un uniforme sempre se sol fer escoltar, m'heu indicat que faci tot allò que estigui a la meva mà per contenir aquesta munió de gent esvalotada que s'ha congregat a l'entrada del poble bo i seguint la corrua de sirenes i de llums que ens ha portat fins a les vostres dependències policials. Vós l'heu anomenat "manifestació no autoritzada" i no és ben bé això. Us ben asseguro, senyor agent, que, per molts que siguin i per molt cridaires que us semblin, no cal que els temeu. A tot estirar deixaran anar quatre càntics carregats d'innocència i bons desitjos: no deixen de ser unes proclames de lloança, carregades de molt bona voluntat, però de ben poc recorregut. Puc assegurar-vos, senyor, que tot i semblar que venen força carregats

de fato a les seves modestes coixineres, en cap cas són portadors de cap substància potencialment perillosa: quatre tapaboques de llana, mitja lliura de mató, quatre avellanes mal comptades, algun flascó de mel i amb moltíssima més gana que no pas son. Ratifico que són gent extremadament honesta i senzilla: totes les vitualles i obsequis que porten en llurs motxilles han passat per caixa i estan del tot lliures de càrregues aranzelàries. Tampoc us heu de preocupar per aquests tres savis despistats que heu trobat al peu de la barraca i que feien prou patxoca amb les seves vestimentes carregades de lluentons. N'hi ha prou a escoltar-los per saber de què parlo: asseguren que han arribat fins aquí després de seguir el rastre d'uns chemtrails deixats per un avió de la TWA que fa la ruta Darkhan/El Burgo de Osma. La veritat és que, en el fons, penso que alimenten l'anacronisme del seu reialme només per continuar mantenint activa la il·lusió de la canalla: són uns alegrois del tot puerils que, triats i garbellats, només redunden en el calaix d'alguna gran superfície comercial i poca cosa més. Potser, senyor agent, no soc jo la persona més adient per posar-lo al dia de les seves obligacions, però em plau suggerir-li que procuri que algú de la seva confiança s'acosti a custodiar allò de valor que tals il·lustres Majestats sospito que deuen portar a les seves sàrries. Per molt Mags que siguin, he d'admetre que en les circumstàncies actuals, on hi hagi l'ull clínic d'un bon policia oblidem-nos de la màgia que de bell antuvi els protegia. Actualment, posats a ser pragmàtics, val més que deixem els trucs i els jocs malabars per als teatres o els semàfors. Si parlem en propietat i en termes de globalització del bandidatge, els pispes i els espanyaportes d'arreu del món han estat els primers de subcriure-la i d'apuntar-s'hi.

Per la meua part, senyor agent, i com que vós m'heu assegurat que la meua declaració no deixava de ser una part més d'un protocol a què calia donar curs, si no us fa res, agafaré la meua família i continuaré el meu camí. Ja li he dit que soc un home amb ofici, no pas un trinxeraire a qui cal vigilar de prop. És molt probable que ens tornem a veure. Abans de marxar però, em plau invitar-vos a compartir una mica del meu silenci i escoltar aquesta remor que no en té res de subversiva i que d'ençà que soc aquí no ha deixat d'entrar pel celobert d'aquesta comissaria. Pareu compte i afineu l'orella! És un mormoleig somort que, per tal que tothom ho entengui, s'esplai en llengua llatina: "Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis"... ▢

Jo sóc el bou

Jacint Torrents

Jo sóc el bou. Passo les nits en aquest estable. De dia em treuen a llaurar. O tragino la carreta curulla de farratge. Jo vaig fent. No corro mai. Perquè, on he d'anar? Què m'espera? M'agrada la rutina, la repetició, la vida quotidiana. Això és cosa segura. La novetat em deixa indiferent. He après dels anys —i en tinc uns quants— que les coses també es van fent a poc a poc, si és que no es fan soles. Em prenc la vida amb parsimònia. Al pas dels dies enfilo pensaments. Rumio. Ara clareja. Els darrers estels es difuminen per l'escletxa del bigam corcat. I s'hi escola una llum pàl·lida i freda. Fora d'aquest habitacle tot és igual que cada dia. Aquesta, la mula, ja dorm altra vegada. Treballadora, sí, però neguitosa. S'exalta de pressa i, de tot, en fa un gra massa. Corre tant que no s'adona de la vida. Quan menja ho fa amb deler i amb inconsciència. No té espera. Engoleix sense mastegar. I, un cop afartada, s'aclofa damunt la palla. No la despertariau per res. No sé pas si aquesta nit ha vist gaire el que passava. És jovençana.

L'estable no és pas gran cosa. Una construcció tronada, a tocar de la masoveria. Temps fa temps s'hi encabia una vintena de caps de bestiar. Ara ha anat a menys. Com tot. Tanmateix hi estem bé. Ens canvien sovint la palla. Aquí hi ha la menjadora. Allí una finestrella. Penjades a la paret mitgera, forques i arreus. L'amo, no l'hem vist mai. El masover ens fa bon tracte. Fora que, com que som a prop del camí ral i la vila és a tocar, moltes nits tenim hostalatge. Sí, gent de tota mena. I de franc.

Ajaguts per terra, jo he vist dormir-hi soldats de llengua estranya, esgotats per la marxa; pelegrins de la diàspora, camí de Jerusalem; firaires egipcis de pell tibada i lluent que, en la fosca, paraven taulles delicades. I, en nits de tempesta, hi han trobat refugi pastors esporuguts de les contrades properes. Al capdavant, tots gent cansada. No n'he fet mai gaire cabal. M'han deixat reposar. Que l'home, quan el venç la fatiga, no és capaç de fer mal.

En algunes ocasions, però, m'ha sotraguejat un crit esfereïdor en la tenebra, una veu indefensa, el plor amarg d'una noia, el gruny salvatge d'un galifardeu. Que terrible! I, encara, al contrallum de llanternes enceses, quin pànic, quin esglai ser desvetllat per les ombres dels sicaris al ple del complot. O pels lladregots disputant-se el botí. I sentir, en la llunyania, una cadena de lladruccs explosius i la remor de passes agitades que exploren la foscor del paisatge. Com ha anat endarrere aquesta gent i aquest país! Sembla una cova fonda i negra. No se'n veu la sortida.

I quantes, quantes d'aquestes nits, he aixecat al sostre la testa pesant i he fet retrunyir amb força el meu bramul desesperat. A tall de queixa airada i de pregunta, el meu crit ha travessat els murs i ha ressonat com un tro per la buidor del cel. Tot esperant no sé pas què. I no hi ha hagut resposta. No hi ha mai resposta. Tan sols: el silenci de la nit interminable, estripat pel bramul de l'angoixa. I davant els ulls humits d'aquest bou cansat s'ha estès el tel de l'absurd, àcid i coent.

Aquesta nit, però, aquesta nit, l'estable, com ho diria, s'ha omplert de corredisses de llum. Sí, corredisses de llum. Com haig d'anomenar, si no, l'alegria d'aquesta jove parella que ara reposa abraçada; el trencament del plor d'aquest nadó que ara dorm a la menjadora; i la tendresa emergent de la pastoralla rude, descreguda i endormiscada?

Quan han entrat, els dos joves s'han agenollat en silenci. Ella, gràvida d'última hora. Ell, vigilant-la amb ull amatent i despert. Passavolants, he pensat. I la nit ha tombat. No se sentia res. I heus ací que —tinc el son prim— un fil de plor m'ha despertat. No era pas com el meu udol de bou madur, ni un clam dramàtic de socors, ni una veu vestida de desesperança. Sinó un inici de vida en la foscor d'aquest barracot de misèria.

He obert un ull, després l'altre. Era la resposta? Algú —el fat, el destí,

l'invisible— tenia res a dir-me? No era cap paraula que un bou pogués entendre. Era una lluerna, un arc de sant Martí, una alimara. Sí, esclatava una llum. Com xaldigues vives, els seus raigs s'escampaven per la palla, per les parets escrostonades, per les espesses teranyines del sostre. La llum corria, circulava com a ple migdia. Ja ho he dit: corredisses de llum, que m'esquinçaven la boira dels ulls, que em fonien els tràngols.

I una sobtada calidesa. No he pogut refer el son. Ara mateix els galls anuncien el nou dia. La mula és al setè cel. Aquí dins tothom calla. La rosada es diposita sobre la natura estàtica. Tinc el nas fi i en percebo la humitat. Per la finestra veig com es trenca definitivament la foscor. Tot s'aquieta. També aquests quatre pastors ganàpies que han vingut a mitjanit. Ja s'han ensonyat i jeuen per terra, encongits. La noia deu sentir el fatic i reposa ulls clucs. Ell li té el braç damunt l'espatlla. Respiren compassats. Dormen. Només vetllo jo. Rumio. I ara sóc l'únic que ho veu, jo, un bou que es pren la vida amb una infinita calma: corredisses de llum entre la palla, or rutilant, tot es daura, s'encén i fulgura l'estatge, i l'infant, llum resplendor de la llum, com canvia la meua mirada! A la cova fosca del món, hi ha entrat una claror que no es fa enrere.

Ai, la mula, quan ho sabrà...! ▢

Estimada família

Gisela Pou

Els desitjos gairebé mai no es compleixen, però la saviesa popular ens diu que val la pena esforçar-se per intentar-ho. El Camil va lluitar amb dents i ungles per oferir a la seva mare una estona de felicitat. Va haver de fer un esforç sobrehumà per aconseguir convèncer els seus germans, va insistir, va apellar a l'avançada edat de la mare, va prometre el que no podia complir i, finalment, germans, cunyat i neboda van acceptar dinar tots junts el dia de Nadal. Durant unes poques hores, la mare tindria la família que sempre havia somiat.

El dia de Nadal, l'Àlícia Codina es va vestir de vint-i-un botó, es va posar el collaret de perles que havia estat de la seva àvia, va parar taula amb les estovalles de fil blanques, va treure la vaixel·la bona, la coberteria de plata i les copes de cristall. La Milena, la senyora que es cuidava de la casa i vivia amb ella des de feia dècades, havia insistit de fer el dinar, però l'Àlícia s'hi va negar en rodó i va ordenar que el menjar el portessin del millor restaurant de la ciutat.

A les dotze i deu minuts, dues hores abans que arribessin els convidats, tot estava a punt i ella, sense res a fer, es va asseure davant del retrat del seu difunt marit i li va dir que per fi tindria el Nadal que tant anhelava. S'havia casat amb vint anys acabats de fer, amb el cap ple d'il·lusions i el somni de tenir uns fills que serien la seva alegria; però els seus quatre fills no eren, ni de bon tros, allò que ella havia imaginat, més aviat eren un catàleg de conflictes: addiccions confesses i no confesses, matrimonis trencats, desastres financers i un llarg etcètera que l'Àlícia Codina va amagar i fingir que no existia.

Cada vegada que les seves amigues parlaven amb lloances dels fills, ella callava que els seus, en lloc de quatre alegries, eren quatre maldecaps que havia d'entomar tota sola. Havia après a remar en solitari per portar la família a bon port. El dia que va descobrir que la filla gran s'havia enganxat a la beguda i havia deixat els estudis, va suavitzar la situació per explicar-li al marit i quan els petits, els bessons, es van barallar fins a arribar a les mans i van jurar no parlar-se mai més, l'Àlícia no li va dir res, i tampoc va dir res quan el Camil se'n va anar de casa per viure amb el Marcel, la seva parella. No calia. Li digués el que li digués, el seu home responia amb un insultant, No t'amoïnis, reina. Jo ho arreglaré!, que feia tant mal com un virulent esclat de còlera. El dia que un atac de cor se'l va emportar, l'Àlícia va plorar, però no va sentir cap dolor, feia anys que havia deixat d'estimar-lo, i quedar-se sola va ser un alleujament que no va confessar a ningú.

Amb el pas dels anys, els fills s'havien esfumat com la boira en un dia de sol i únicament reapareixien en dies assenyalats —cada vegada menys— o quan necessitaven algun cop de mà financer —cada vegada més—. No és que la tractessin malament, simplement, no la tractaven, i la indiferència és un mal que ataca a les parts més tendres i acaba per fer forat.

El Camil va arribar amb cinc barres de torrons i tres ampolles de cava. La idea de parlar amb els germans per fer realitat el desig de la mare havia sorgit quan la va visitar després de gairebé un any de no veure-la.

Aquell dia, el Camil havia passat la nit a casa d'un amic que vivia a dues cantonades de casa dels seus pares, i quan va veure el balcó d'aquell principal de dos-cents metres quadrats que havia estat casa seva, va sentir l'impuls de pujar. L'Àlícia Codina el va rebre amb el mateix afecte que si l'hagués vist el dia anterior, sense cap retret es va interessar per com li anava la vida i després d'una breu conversa li va comunicar que havia anat al metge, que alguna cosa no rutllava dins seu i que la faria immensament feliç reunir-los a tots pel dia de Nadal. El Camil es va agafar la il·lusió de la mare com una obligació que calia fer realitat.

La germana gran s'havia separat feia uns mesos i quan el Camil li va proposar d'anar al dinar, ella s'hi va negar en rodó, tenia un viatge programat i no pensava perdre-se'l. El Camil, dolç com un caramel de mel, va recordar-li que ocupava un pis que cobrava l'única neta, filla d'un dels bessons. Després d'unes quantes converses, la germana gran va acceptar anar al dinar acompanyada de l'exmarit que mai havia perdut l'esperança que ella tornés. Els bessons feia anys i panys que no es deien res. L'un vivia a París amb una parella que ningú coneixia i l'altra vivia a Barcelona, amb la dona i la filla, i únicament anava a la casa familiar per pidolar un préstec per redreçar un negoci que feia aigües amb la promesa que el tornaria ben aviat. L'Àlícia Codina sabia que els diners no tornarien, aquell fill sempre havia estirat més el braç que la màniga i a la seva dona li agradava fer el merda tant com a ell. Quan el Camil va proposar la trobada familiar, va saber que no s'hi podia negar i va convèncer la dona de renunciar a l'àpat de Nadal que sempre celebrava amb els parents de la dona.

La mamà s'acaba. Aquest serà el seu darrer Nadal i hem de fer l'esforç d'estar amb ella els havia deixat anar el Camil per convèncer-los. Els germans van arribar puntuals a la casa familiar. La Milena els va fer seure al voltant de la taula i l'Àlícia Codina va aparèixer quan tots estaven al seu lloc. El Camil no podia estar més orgullós de la seva gesta, tenir-los a tots a taula era el millor regal que li podia oferir a la mare. Mentre feien temps per esperar el dinar, l'Àlícia Codina va anunciar que havia decidit anar a viure a una residència on pensava acabar els seus dies. Els fills van aplaudir la idea i ja pensaven en l'herència. La pluja de diners imaginada es va esvaïr quan ella va afegir que havia posat en venda tot el patrimoni, i els va anunciar que els diners anirien a parar a una Fundació que portaria el seu nom i es dedicaria a pagar l'educació de nens sense recursos. Va aclarir que de cap manera era una decisió improvisada, que s'ho havia pensat i repensat. A ells no els havia faltat mai de res i era just que els diners dels Codina es repartissin entre infants que no havien tingut la sort de néixer en una família amb recursos. Va confessar que havia estat feliç fent de mare, però que des de feia un temps, la Fundació era el que donava sentit a la seva vida. Havia buscat una persona que es cuidaria de tots els tràmits i que tiraria endavant

la Fundació Àlícia Codina. A cadascun d'ells els tocava la legítima i a la Milena li deixava un bon fons per poder viure tranquil·la el que li quedava de vida. Als fills se'ls va glaçar la mirada, però cap va alçar la veu. Per sort, el ring del telèfon va obligar l'Àlícia Codina a absentar-se.

Un cop sols, asseguts al voltant de la taula, els fills es miraven atònits. El Camil estava convençut que era una broma. El bessó que vivia a París era del parer que tot plegat era una venjança per haver-la ignorat durant anys. La filla gran no deixava de repetir que la mare havia perdut el cap, que estava senil, que calia afanyar-se a incapacitar-la abans no tingués temps de regalar el patrimoni que els pertanyia per dret. L'altre germà bessó, que a còpia de préstecs s'havia fos dues vegades l'herència, no hi podia estar més d'acord.

La conversa va quedar escapçada per l'entrada de la mare seguida de la Milena. Han trucat els del restaurant, diuen que tot plegat s'ha retardat una mica, que tindrem el dinar a les tres de la tard. Millor. Així tindrem temps de parlar, va afegir. Els fills van restar muts; coneixien a la seva mare i sabien que no serviria de res intentar convèncer-la de deixar córrer aquella estúpida Fundació.

La germana gran va fingir una trucada de la sogra, i va excusar-se dient que l'acabaven d'ingressar a l'hospital i que havien de marxar. En realitat frisava per trucar a un amic advocat i posar fil a l'agulla per aturar la decisió de la mare. El fill bessó va patir un atac de migranya que el va obligar a estirar-se en una habitació a les fosques mentre la dona i la filla miraven al sostre i posaven cara de circumstàncies.

El Camil va deixar anar una sincera rialla. Mai hauria dit que la seva mare fos capaç de fer una cosa així, va celebrar la seva decisió, va destapar una ampolla de cava i va omplir les copes. A quarts de quatre, el dinar encara no havia arribat. El germà bessó va anar-se'n per agafar el primer avió que el tornaria a París. L'altre bessó, amb la migranya més alleugerida, va marxar per començar a pair que s'havia acabat la mamella d'or, i el Camil va deixar la casa familiar per anar a fer l'àpat de Nadal amb el seu nou amic que dinava tot sol a dues cantonades.

L'Àlícia Codina va fer miques la porció de torró de xocolata que tenia al plat. Es va llepar els dits amb l'alegria que dona acabar una feina. Per fi, passades les quatre de la tarda, va arribar el dinar. La flaire d'escudella va viatjar per tota la casa i la remor d'una cançó de Nadal es va instal·lar al centre de la taula. L'Àlícia Codina sabia que no hi hauria més dinars de Nadal, però estava satisfeta d'haver fet, per primera vegada a la vida, les coses a la seva manera. □

FI.

Creador de nostàlgies

Basat en plats (i records) reals

David Aisuru

No sé cuinar. Mai he entès la fascinació que exerceix la cuina en els que no són professionals. Al cap i a la fi, m'agraden els mobles de disseny i no se m'acudiria crear una cadira; m'apassiona el cinema, però no escric un guió; estimo la música i soc incapaç de tocar dues notes seguides. Per tant, frueixo menjant, però no m'interessa passar-me hores davant dels fogons per degustar un plat. Si voleu la meua opinió, per a dir-ho de forma concisa, no compensa; perquè el gaudi no es troba en l'elaboració, sinó al paladar. Per aquest tipus d'esforç ja existeixen els cuiners.

I això que m'encanta menjar. No em considero un sibirita ni un golafre, però gaudeixo dels àpats. Oriental, espanyola, francesa, criolla, *fast food*, el que sigui. L'únic que intento evitar és el cogombre, l'ingredient prohibit, la verdura que imposa una estranya guerra amb el meu organisme, l'única que no es vol portar bé amb mi. Durant la meua vida, molts m'han inquirit sobre l'origen de la meua afició a tastar-ho tot, a menjar bé, però també sobre el somriure que em brota davant d'un plat ben cuinat, i sempre els dono la mateixa resposta: la nostàlgia. Molts pregonen que la música ens transporta a altres instants de la nostra vida, que ens recorda esdeveniments passats perquè gravem de forma indeleble el que ens succeeix a la seva banda sonora, però no hi estic d'acord. Per a mi, aquesta nostàlgia només pot néixer del paladar, de la combinació única de cada recepta, en la quantitat de dolç o amarg, àcid o umami, de cada elaboració.

Un plat de fricandó em fa viatjar en un instant als dinars de diumenge a casa de la iaia, un gelat d'arròs amb llet m'acompanya de la mà a la infància, a les tardes sortint del cinema; si vull transportar-me a les nits laborables quan ens reuníem amb els veïns de l'àtic i els seus fills, només m'haig de fer unes torrades de pa amb tomàquet; i sempre puc comptar amb un entrepà de pollastre arrebossat per a reviuire els meus moments de sorra i aigua salada. I així fins a l'infinit.

La veritat és que la importància del sabor a l'hora de crear records em va quedar clara molt abans que morissin els meus pares, amb les històries familiars que es repetien una vegada i una altra. I una altra. El dia que l'oncle Paco va patir un atac sobtat de gota durant el dinar de Nadal; la gran baralla que van sostenir els cunyats en un sopar estiuenc al voltant d'unes brases, en un càmping, el nom del qual s'ha perdut en la memòria col·lectiva; la sorprenent opinió de les tietes al voltant del xicot asiàtic d'una de les seves filles mentre degustàvem plats que el mateix noi havia cuinat; la primera vegada que els meus pares es van veure, en un sopar de companys de feina, de pura casualitat, amb regust de cafè i tabac; fins i tot la mort del meu avi matern, que va sobrevenir a taula i que va acabar amb la cara en un plat de sopa de tomàquet; així com molts moments pretèrits marcats per uns plats.

Associo alguns d'aquests records amb el plat que assaboria en aquell moment específic, però d'altres reviuem dins meu cada vegada que menjo el que fos que estava degustant la primera vegada que vaig sentir la història. Nostàlgia a través del paladar, el passat a la boca, melangia a les papilles gustatives.

En altres ocasions, com ara, mentre devoro sense miraments un *fish & chips* a l'aeroport de Gatwick i espero l'anunci de la meua porta d'embarcament, és la temporada la que activa segons quins records. He menjat infinits *fish & chips*, però només per Nadal em desvio de records de nits de feina fins tard, o d'estius a Dover, per tornar al viatge amb els meus pares a Londres —l'últim que vam fer junts— i com li va agradar el plat a la mare. «No sé quin tipus de peix és, però em sembla excel·lent», es va passar el viatge repetint i, malgrat la nostra insistència per tal que tastés altres especialitats, es va mantenir ferma i va demanar *fish & chips* sempre que va poder, en especial als pubs als quals sopàvem, pregonant les diferències amb el del dia anterior. En un volum massa alt, anunciava la seva crítica: més cruixent, més saborós, menys carnós, millor o pitjor, i jo em moria de vergonya; però ara qualsevol *fish & chips* que mengi pels voltants de Nadal em retorna a la mare, encara que sigui per la duració de l'àpat i, en cada ocasió, agraeixo l'oportunitat.

Durant el vol de tornada, els meus pensaments deriven cap a la creença que la nostàlgia que prové dels plats no és només individual, sinó col·lectiva. Recordo les històries que m'explicava la tieta —la tieta del pare que em va acollir quan em vaig quedar orfe—, i no puc evitar admirar quanta història s'amaga rere ella, quantes vides es poden definir al voltant de la seva taula, dels seus àpats.

En aquest cas, mentre els meus companys de passatge s'entretenen cantant nadeses o criticant l'esforç que fan per veure les seves famílies, compro —a un preu desorbitat que no suposa cap sorpresa— uns cacauets fregits perquè em transportin a aquella tarda d'estiu, quan la tieta em va demanar que obrís una mica les finestres, però mantenint tancats els porticons; per tornar a aquella penombra que ho il·luminava tot —no deixa de ser curiós com, de vegades, la falta de llum il·lumina molt més que un sol de justícia—; però, sobretot, a les històries que va compartir amb mi mentre ens acabàvem una bossa de cacauets fregits.

La història de la seva vida, com la de tants altres, començava en un tren que la va portar de Carboneras a Cardona, d'Almeria a Catalunya. Amb sis anys, va viatjar sota el seient per tal de no pagar un bitllet que no es podien permetre, fins que una senyora li va dir a la seva mare que es faria càrrec del cost, argumentant que no era forma que una nena petita viatgés. «No només això», va afegir la tieta, «sinó que, quan vaig seure al costat de la mare, la senyora em va allargar un xusco de pa. El més saborós que he menjat, perquè va absorbir la meua por. Aquell tros de pa és l'única cosa que recordo a banda del terror, de la incertesa d'un futur que semblava negre».

Aquella mateixa tarda, la tieta també va compartir memòries de nadals, d'estius, de casaments passats, amb fotografies en blanc i negre, i vaig descobrir com l'evolució dels menjars explicava la història d'un poble. El nostre. «Els primers nadals al poble, per a dinar preníem un caldo aigualit, amb quatre patates que repartíem entre tota la família. Quan va néixer el teu pare, vam poder matar un pollastre i, uns anys després, quan la

seva germana ja tenia dos anys, vam poder menjar diversos plats», m'explicà la tieta i vaig entendre com alguns menjars són un luxe encara que no ho semblin. Ara, dret davant la façana del carrer Cambras, la mateixa que s'ha mantingut immutable durant més de cent anys, m'adono que no estic posant res de la meua part per mantenir vives aquestes històries, aquests records. Trepitjo amb força les mateixes escales que han allisat quatre generacions de la família i, mentre carrego la meua maleta, penso en com la tieta, a la seva edat, ho deu fer per pujar i baixar cada dia els tres trams d'escales costerudes.

Encara estic esbufegant per l'esforç quan la petita dona em rep i em convida a instal·lar-me a l'habitació que ocupo quan em quedo amb ella, la mateixa a la qual vaig plorar la mort dels pares fins que la tieta, amb alguns anys menys, però el mateix somriure, em va portar una xocolatina i em va abraçar fins que em vaig adormir.

Mentre desfai la maleta, sento com aquesta dona vital de gairebé noranta anys, tragina a la cuina i penso que deu estar preparant.

—Demà farem la vedella estofada que tant t'agrada —m'informa quan obro la nevera per a beure un mica d'aigua freda—. Quant de temps et quedaràs? Només per les festes? —deixa anar de forma casual, tot i que sé que es tracta d'una petició expressa perquè allargui la meua estança.

—Fins que aprengui totes les teves receptes —responc i la tieta dibuixa el somriure més càlid que hom es pot imaginar. Un gest de comprensió, però també d'alleujament i felicitat.

M'ha costat, ho haig de reconèixer, però per fi he entès que m'haig de convertir en creador de nostàlgies. Encara més, si no aprenc totes les receptes de la dona que m'ha criat, si no em converteixo en el recipient d'aquesta saviesa, una part de la meua història se n'anirà al mateix temps que la dona valenta que tinc al davant.

I això no penso permetre-ho. No puc permetre-ho. Per una vegada, em sorprenc a mi mateix sentint nostàlgia per fets que encara no han succeït i em flagello per no haver-me adonat abans d'aquesta veritat universal: la tieta no viurà per sempre, llevat que les seves històries ho facin i, per a mi, la seva vida —i la meua i la de tots— està unida als seus plats, a la seva cuina de llenya i a l'amor amb què tracta cadascun dels seus ingredients, com si fos Nadal tot l'any.

No sé cuinar, però he descobert les raons per a esforçar-me i, al cap i a la fi, no crec que es necessiti res més. —Si m'haguessis avisat —em diu la tieta, traient-me dels meus pensaments—, t'hauria preparat alguna cosa especial.

No recordo la meua resposta, però sí el que vaig pensar: «Ni el pare Noel em podria portar un regal millor». En una situació com aquesta, en què sobren les paraules, m'arremango i trec el cap per sobre l'esquena de la tieta, amb tota la meua atenció posada en les seves mans, amb totes les ganes del món d'aprendre i, sobretot, amb la intenció de convertir els dies que ens quedin junts en un Nadal perpetu. ▣

Nit de Nadal

Josefina Llauradó

La casa no hi és, vosaltres tampoc no hi sou. La Païssa fa anys que va caure; es va esfondrar. Era la masoveria d'un mas. De petita, hi anava de vacances. S'alçava en un turonell voltada de camps de blat, un prat de dalla, i bosc enllà dels sembrats. Sota l'estil del rellotge de sol, hi havia una data: 1777. La Païssa ja no hi és, ara és un munt de runa: carreus amuntegats; bigues de fusta apilonades; teules, toves, i rajoles trencades; guix i pols. Pols..., i cendra. Cendra..., com vosaltres.

Un dia, avi Joan, em vas dir: "Aquesta casa era del maquis." Era el començament d'una història. Em vas mirar i vas callar. No vas pas continuar. Per què? No eres el meu avi: havies fet la guerra amb l'avi Rafael. Ell em contava moltes històries fins i tot contes de fer por, però mai, mai... Mai no me'n va parlar, de la guerra. Recordo els vostres silencis: seieu quietes, muts, entotsolats; fugieu dels excessos de la gent, i miràveu molt endins abocats al pou de l'ànima. Un dia que estaves assegut al pedrís, on a vegades venien les sargantanes a menjar al teu plat, em vas mirar i em vas dir: "-La dona em va cremar tots els llibres..." "-Per què?" "-Tenia por que em vinguessin a buscar." Recordo els ulls plens d'aigua darrere la mirada i veig en el record no l'avi que vaig conèixer sinó el jove que va haver de lluitar potser a contracor. L'avi Rafael mai no deia res, els seus ulls velaven tot el que duia dins. Ell, que feia ballar la geganta de Sabadell, se m'afigurava un gegant de pedra per dins. Per això us convido avui a celebrar el Nadal a la Païssa. Vull que parreu de tot el que vau haver de callar.

Jo us escoltaré des de casa estant; ja saps, avi Joan, com m'agraden les històries. Però, haurà de ser la nit de Nadal perquè l'endemà ve tota la família a dinar a casa i no podria estar per vosaltres. Ho trobaràs tot tal i com era abans: la porta de fusta de pi esmaltada de verd; les ventalles posades; la cuina amb la llar de foc encesa, però la taula llarga amb els bancs l'he guarnida amb branques i pinyes de pinastre. Recordes que una vegada vaig portar a casa un banc de fusta de pi nou de trinca? El vaig trobar al bosquet en una rasa amb altres mobles. No em diguis que no ho recordes! El pare em va dir que jo havia tingut una suspensió momentània de la realitat. Però, el banc de fusta bé que era a la cuina! No és cap història que m'hagi inventat, veritat?

A dalt, he fet els llits, tots, els de cinc pams i els de matrimoni. Tot està a punt fins i tot he refet els frisos amb aquells dibuixos de tema mitològic que em feien somiar. Arran del foc hi ha el tupí amb l'escudella que fumeja, l'he colada i he cuit els galets. He posat la pilota, la carn d'olla i els ossos en una safata; la col, les mongetes i els cigrons, les pastanagues i les patates en una altra. He fet una mica d'amanida d'escarola i fulles tendres d'api, perquè al pare li agradava menjar-ne; m'ha dit que vol celebrar el Nadal amb vosaltres. Dins del forn de coure el pa hi ha la cassola de terrissa amb el pollastre rostit amb prunes i pinyons, i un bon raig de conyac; tal i com us agradava. He fet cafè, l'he colat amb la barretina i ara és dins la cafetera d'alumini arran de foc també. El pa és a la bossa amb el ganivet, i el vi de picapoll, al porró. Els torrons i les neules són dins l'armariet amb el vi bo: darrere les ampolles de cassalla plenes de cireres del cirerer. L'has vist? Torna a ser al mig el sembrat; només hi falta el gronxador... L'aniràs a penjar?

Espera't, però. No hi vagis encara que t'he de dir una cosa. Tinc una sorpresa per a l'avi Rafael, serà com si l'hi hagués cagat el tió. També seirà a taula amb vosaltres el seu nebot. Segur que l'havies sentit anomenar: es deia Ramon. De petita a casa quan sentia els grans que en parlaven, parava l'orella i escoltava: deien que havia mort a la guerra d'Alemanya. Imaginava que havia caigut a les trinxeres, però no va anar pas així. Quan vaig saber què li havia passat, el vaig anar a buscar. Ara s'està al bosquet en un llit de terra i molsa; em mira, somriu, plora. Plora, però no diu res; fa com feia

l'avi. Gràcies als arxius Arolsen vaig descobrir que havia viatjat en el comboi que també havia traslladat l'escriptor Amat-Piniella a Mauthausen. Perquè vaig llegir K.L. Reich, sé com va ser la seva arribada al camp, però no en sé res més. I ell no parla, no enraona, només plora. Era un nen: tenia vint-i-quatre anys quan va morir. Espero que a l'hora dels torrons i del cafè quan ja faci estona que hàgiu parlat de tot i s'acabi la conversa d'actualitats, espero que us mireu als ulls i que us endinseu per altres viaranys: per l'obaga de l'ànima. Feu com fèiem abans quan era petita i agafàvem aquells camins de bosc que semblava que no duien enlloc, però que amagaven petits tresors darrere la bosquina: el tió de Nadal; un ginebre ple de ginebrons; una estesa de cama-grocs... Feu-ho perquè trobareu amagades, al fons de l'ànima, les històries que encara us couen i que jo em deixo per escoltar. Us deixo el Pompeu aquí a la taula; és per si de cas l'oncle Ramon no trobés les paraules per descriure l'horror de la cambra de gas.

Nit de Nadal, a fora fa estona que és fosc. Mentre seiem a taula, m'adono de la claror que fa el llum de carbur de la Païssa. L'avi Joan és a l'era, dona la benvinguda al meu pare que ja ha arribat; ha vingut pel corriol de la bassota, pel camí de Sant Llorenç. "-Tenia unes ganes de veure la Salallassera i l'Armengol!" -sento que diu. L'avi Rafael dret a l'inici del canaró que separa el prat de dalla del sembrat, somriu mentre el seu nebot se li atansa. Tots dos tenen els ulls humits, ploren, s'abracen; no diuen res. Ací alcem les copes i brindem, després cantem nadales al nen Jesús.

Vols una altra mandarina, tió? No? Un tall de torro del que ha quedat a taula! Llaminerot! Encara no estàs tip? Té, però deixa'm seure al teu costat. T'agafo una mica de manta per tapar-me. No siguis rondinaire, no facis aquests roncs. Veus ja has despertat en Bruc. Calla, Bruc, calla, no bordis que no sento què em diu l'avi Joan. No, no estic trista, tió. Ploro, però no estic trista. L'avi Joan m'ha dit que explicaran històries fins que m'adormi; llavors se'n tornaran amunt, molt amunt, cap allà on s'estan ara, amb l'oncle Ramon. També m'ha dit que a l'inici d'un corriol que neix al bosquet hi ha una pedra coberta de líquen blanc; assenyala l'indret on abans hi havia el llit de terra i molsa on l'ànima de l'oncle Ramon no podia reposar. ☐

Nadaliri. D'un temps, d'un país

Gerard Vilanova

Els llums cada cop més tènues dels leds, més que revifar, entenebreixen el carrer. No hi passa ningú, ni homes ni dones, ni cotxes ni cotxos. Potser perquè fa avui un fred que ja fa anys que no feia. No neva. Els leds generen estalvi en el consum d'electricitat. Sona una llista nadalenca d' Spotify [ara mateix, Mariah Carey]. Avui és Nit de Nadal i fa un fred renascut. A casa, la Nitbona no és gaire especial. Sense criatures ni enrenou, simplement, subsisteix. I ara que l'edat ja imposa certa contenció de l'ànima s'atenuen les celebracions. A banda del cagatió (amb 5 minuts ja ha fet la feina: calçotets i mitjons), ja fa anys que vaig agafar la dèria de mirar-me una gravació antiga dels Pastorets mentre xarrupo un gotet de licor d'arròs amb herbes del Delta. Això és tot. Cada estiu passo uns dies a les Cases d'Alcanar per la mare de Déu d'Agost i me n'enduc una ampolla de la cooperativa agrícola de La Cava. I un saquet de fesols. L'ampolla em dura exactament fins aquesta data, quan n'extrec l'última dosi. Els Pastorets són els de Mossèn Rossend Fortunet, El Primer Nadal dels Pastors. No és l'obra més popular de la col·lecció, però per mi té un significat especial. Un dia que passava per La Jonquera, un terrible mal de panxa em va doblegar i, en aquestes, veig una cinta VHS a terra. Durant la parsimoniosa genuflexió de la maniobra de recollida, experimento tan miraculosa sanació que ni a Lourdes hauria anat millor. Així va ser com, a mode d'agraïment, me'n vaig fer devot. No sempre és fàcil mantenir-se fidel a les tradicions, l'investida del digital és forta i l'aparell de vídeo amb prou feines sobreviu a casa [sona la Virgen se está peinando]. Molts cops he tingut la temptació de posar-me el Grinch o similar a Netflix. Potser és al Prime, que també el tinc per la tarifa plana dels enviaments. O, simplement, el clàssic Conte de Nadal de Dickens. Però no. Les històries d'homes amargats i d'infants pobres amb rerefons anticonsumista em fan pena, especialment ara que la IA les fa encara més escruixidores. Millor la bondat i innocència dels Pastorets. Tornant al tió, ja l'any passat vaig introduir un canvi: ara ja no el pico (vaig llegir que hi ha pacifistes que ho consideren un maltractament), tot i que mantinc la resta del ritual acompanyant-lo a casa i alimentant-lo amb peles de fruita cada vespre de desembre. Ara li canto la cançó mentre l'amanyago. A més, aquest any estreno tona I, al Pessebre, caganera.

Demà, dia de Nadal, per dinar faré la típica sopa de galets i pollastre farcit. Al Mercadona venen uns galets colossals que fan exuberant un plat primordialment auster. Impressionen. Diuen que Mercadona és una empresa poc sensible amb els productors i les productores locals, que són escanyats i escanyades de forma inclement. Diuen també que va ser col·laborador/a necessari/ària en la barbàrie de l'1 d'Octubre [sona a por ellos, ooooo]. No sé si és veritat. Per una sola compra a l'any que hi faci, no crec que passi res. Sempre vaig a l'Esclat, que ven productes locals, etiqueta en català i ajuda la Bressola. No soc sospitós. Uns galets monumentals com aquests fan patxoca i de cap manera me'n voldria estar. I menys per una qüestió política. Ara ja hi ha estabilitat i bona convivència, les famílies es tornen a parlar i es troben pels Nadals. Sens dubte, són els galets més grans del mercat i molta gent me'ls aplaudirà. M'agrada compartir les meves millors elaboracions culinàries a Instagram. Estic començant a assajar vídeos per a TikTok, però encara no hi publico. De moment, només fotos a Instagram i amistat a OnlyFans. El pollastre farcit del segon plat també el compro al Mercadona. N'hi venen un que ja ve farcit i que només l'has de posar al forn [sonen los peces en el río pero mira como beben]. Fa uns anys, abans de la globalització, de segon m'agradava fer rostit de porc a la cassola, però l'he deixat de fer perquè a les persones musulmanes no els agrada i no em farien likes. En publicacions menys treballades que aquesta en puc rascar més de 40, pel cap baix. Si avui fins i tot als menjadors escolars fan menús halal. I vegà, vegetarià, paleo... Amb tantes possibilitats, no menjar porc per Nadal és només una petita renúncia, perfectament assumible, en favor de la convergència social i cultural.

De fet, quan la mare era viva sempre sopàvem pollastre abans d'anar a la Missa del Gall i m'estava igual de bé que el porc. Les tradicions varien a cada llar i a cada moment. Soc una persona líquida. No es pot barrejar política i esport. A més, entre els galets i el pollastre no em gasto més de 10 € i no passo a la cuina més de 20 minuts. Així tinc més temps i diners per jugar a Roblox. Jugada mestra.

L'austeritat és una bona companya de vida, sobretot si, com jo, vas curt d'armilla [sona burrito sabanero caminito de Belén]. Però és important també pensar en els altres. Sempre hi ha algú que té menys i, a mi, en realitat, no em falta de res. Tinc un petit marge per a l'almoina. Ja per Acció de Gràcies (el quart dijous de novembre) vaig encetar el cicle benèfic que tanco amb la nit de Reis. La meva contribució per Reis és comprar joguines i donar-les a la Parròquia perquè les facin arribar als Reis Mags, així cap criatura es queda sense. Tampoc les que han arribat fa poc, ni les que han canviat d'adreça dins la mateixa localitat. Encara que l'Acció de Gràcies aquí no hagi arrelat, per aquestes dates jo sempre tinc un pensament altruista. També ve d'Amèrica el Black Friday. Gràcies a Déu, com que visc al piset que l'avi Florenci ens va llegar i no en pago hipoteca (el mateix dia que en va satisfer l'última quota se'n va anar al cel) em puc permetre un acte anual de caritat a l'americana i convidar algú a un exuberant sopar amb gall dindi i moniato. 46 likes a Instagram. I també hi ha el Cyber Monday. Enguany vaig estar vacil·lant entre una persona refugiada, una persona sense llar o una persona racialitzada, amb la condició que no tingués ingressos o que els tingués per sota del llindar de la pobresa. Finalment, em vaig decantar per una persona amb una malaltia pulmonar. Així ho lligava amb la Marató de TV3. Ara 3cat. Dos pardals d'un tret. Una pardala i un pardal. I, demà, Sant Esteve. Ara neva un mica [sona Let it snow, let it snow, let it snow]. Em llevaré tardet. Per mi tardet són les 7. Els llençols em fan picor a les cames si m'estic massa estona al llit. Esmorzant faré un repàs dels números que he comprat de la Grossa de Cap d'Any. El matí de Sant Esteve, en lloc d'anar a missa (ara ja només la fan en castellà), endreço bitllets de loteria. M'agrada rescatar-los de la caixa de galetes Birba (la metàl·lica, assortit imperial) on els vaig guardant i ficar-los en un targeter, ben disposadets, de petit a gran, per anyades. En tinc un de l'any 77 on surt la Moreneta. Si no vaig a missa per Sant Esteve no és perquè sigui en castellà, sinó perquè ja hi vaig les resta de l'any i aquests dies cometo algun pecadet que ara no em va bé de confessar ni de purgar. Ja ho trobarem més endavant. Com que avui probablement em sobrarà una mica de pollastre, el trinxaré i dedicaré la resta del matí a fer els canelons del dinar. Tot un pollastre per un de sol és massa, és normal i lògic repartir-los en dos àpats que, a més, són consecutius. Els catalans ens les empesquem totes. Aquest és el primer any que faig la Grossa de Cap d'Any en lloc de la Grossa de Nadal. A partir d'ara faré un any de cada. No crec que faci cap mal a Catalunya. Ni a Espanya. Ni a lis nenis de Sant Ildefonsi. Un any l'una, un any l'altra. Tothom content.

El Cap d'Any, no el celebren gens. Ni la Nitvella. Sí que celebren l'any nou xinès, però això ve més endavant [sona la Fanfare Shukar]. Als xinesos del basar els fa molta gràcia que els visiti vestit de drac i fent sonar l'espantatogres que els he comprat, per despistar-los, en el cotilló del 31 de desembre. A la nit només faig una concessió a la festa: posar-me en looping la cançó de l'any. La que més m'ha agradat a mi, no la de les ràdios ni de les llistes. La meva preferida. Aquest any em posaré 4 kisses fins a quedar rostit.

I, en un tres i no res, arribarà la nit de Reis [sona el tamborilero poropopón poropopopón]. Una vetllada que, sense nenes a casa, es fa persistentment incòmoda. Per treure'm la molèstia de sobre, els dies previs compro joguines i les dono a la Parròquia perquè les facin arribar als Reis d'Orient, així cap criatura es queda sense. Tampoc les que han arribat fa poc, ni les que han canviat d'adreça dins la mateixa localitat. ☹

El misteri del tió de Nadal

Natàlia Cerezo

Per a Jordi C.

Vet aquí que una vegada, no fa gaire temps i no gaire lluny d'aquí, en un pis fosc de l'avinguda Sant Esteve, vivien dos germans. El germà petit es deia Roc, sempre caminava fent saltirons, i li encantaven les pedres i el suc de pinya. La Pat era la germana gran, i era molt alta per a la seva edat, tenia mal geni si li tocaven els nassos i li encantaven els llibres i la llimonada.

El Roc i la Pat havien perdut els pares, que eren cuidadors en un zoo i a qui una tarda de novembre s'havia cruspit un rinoceront que de sobte havia decidit tornar-se carnívor. Però, encara que els trobaven molt a faltar, els dos germans no se sentien mai sols, perquè es tenien l'un a l'altra, i el seu pis fosc a l'avinguda Sant Esteve, on tenien una habitació per a cadascú, i una cuina calentona, i un petit balcó amb la barana pintada de vermell.

Cada dia, després de sortir de l'escola, el Roc i la Pat creuaven la plaça Major i s'encaminaven al Puig de la Creu. Moltes vegades no arribaven al cim, especialment si era hivern i es feia fosc de seguida. Aleshores es quedaven a la font dels Casots, o al Pla de Palau, i llavors la Pat, que era molt aplicada, feia els deures amb la llibreta recolzada en una pedra mentre el seu germà buscava còdols i pinyes.

Una tarda a principis de desembre, el Roc estava buscant fòssils a la font dels Casots (encara que ja sabia que en aquella terra dura no n'hi havia no perdia l'esperança de trobar un esquelet de tiranosau enterrat) quan va veure una cosa molt estranya entre l'herba al marge del camí. Era un tronc gruixut d'alzina mig cobert de fulles seques i pinassa. Això no li hauria semblat tan estrany, al Roc, perquè al cap i a la fi es trobaven al bosc, i el bosc era ple de troncs de tota mena, però aquell tenia ulls. I potes. I una boca. I una barretina!

El Roc s'hi va acostar amb cautela. Va agafar una branqueta i, amb compte, va punxar el tronc. Primer no va passar res, i llavors va punxar-lo més fort. El tronc va relliscar cap a un costat i va fer un soroll sec, com un ou quan cau a terra, i el Roc es va espantar una mica, prou per córrer cap a la seva germana.

—Pat! Pat! Pat!

Aquella tarda, la Pat estava molt capficada fent una redacció sobre el llenguatge secret de les balenes per a l'escola, de manera que l'arribada del seu germà la va desconcentrar i es va empipar.

—Què. Què. Què!

—Hi ha una cosa allà. —El Roc va assenyalar l'herba. —Una cosa molt estranya. Un monstre!

A la Pat, com a totes les germanes grans aplicades i massa altes per a la seva edat, li encantava prendre el pèl al seu germà petit.

—Ah, és clar. Deu ser la serp menjadies —va explicar la Pat—. Diuen que s'amaga a l'estiu i que al desembre surt i... pam! —va fer un crit tan gros que el seu germà es va atemorir i li va agafar fort la màniga—. Es menja els dies del cap de setmana, els dissabtes i els diumenges. I llavors només et queden els dilluns, els dimarts, els dimecres, els dijous i els divendres, i has d'anar cada dia a l'escola. És un monstre terrible! El Roc va pensar que segurament era mentida, però no volia arriscar-se a quedar-se sense caps de setmana. Eren els dies que menjaven macarrons i que sortien més temps a la muntanya.

—Va, anem a mirar què és.

La Pat, que havia començat a penedir-se d'enganyar el seu germà, va agafar la iniciativa i es va acostar a l'herba. De seguida que va veure el tronc d'alzina va fer un somriure lluminós i s'hi va acostar, molt decidida.

—Mira, Roc!

—És la serp? Compte, que no et piqui! —va cridar el Roc.

—Que no és cap serp, babau! Mira.

La Pat va agafar el tronc com si fos una cosa tendra i delicada i es va ajupir per ensenyar-lo al Roc, que també va fer un somriure que va il·luminar el camí en penombra.

—És un tió!

—Justa la fusta! —va dir rient la seva germana.

Els dos nens van tornar al seu pis a l'avinguda Sant Esteve agafats de la mà. La Pat duia les motxilles i el Roc duia el tió en braços. Quan van arribar a casa, la Pat va fer el sopar (un entrepà de formatge per a ella i un de pernil per al Roc, que era intolerant a la lactosa). Després va ajudar el seu germà a fer els deures i encara després el va banyar. Abans d'anar a dormir, van treure la pols al tió, li van posar bé la barretina, que se li havia torçat, i el van tapar amb una flassada vermella amb un estampat de vaques.

—Abans d'anar a dormir li hem de donar alguna cosa per sopar —va dir la Pat.

El Roc va fer que sí amb el cap, a l'escola també els ho havien explicat, encara que el tió que tenien a la classe era diferent, no tenia l'escorça de suro ni un ull pintat més amunt que l'altre, ni somreia ensenyant les genives.

Van anar a la cuina i li va portar una mica de tot: mandarines, bombons, un tros de pa que havia sobrat per sopar i una patata. Ho van posar sota la manta i van sospirar, satisfets. I el van deixar al menjador mentre ells es rentaven les dents, i es posaven el pijama, i feien pipí, i li van fer un petó de bona nit abans de ficar-se sota les mantes, cadascun a la seva habitació.

L'endemà, abans d'anar a l'escola, el primer que van fer quan van llevar-se va ser anar a veure com estava el tió. I el van trobar bé, mig destapat, i els va semblar que somreia més. S'ho havia menjat tot, només havia deixat la pell de la mandarina, l'embolcall daurat del bombó i la patata, potser perquè estava crua. Llavors tots dos van anar a l'escola més contents que un gínjol, i abans de sortir van tornar a tapar el tió i li van posar més menjar: un got de llet i unes galetes.

Aquell dia van decidir que després de l'escola no anirien ni al Pla de Palau, ni a la font dels Casots, ni al Puig de la Creu, i van tornar corrents a casa. El tió s'havia cruspit les galetes i s'havia acabat la llet. El got havia rodolat per terra i havia tacat les rajoles. I aquesta vegada s'havia tret tota la manta i el van trobar davant de la porta del menjador, com si volgués obrir-la.

—Quin tió més mogut —va dir la Pat arrufant les celles.

Cada dia feia més fred, i els dos germans passaven molt de temps amb el tió. La Pat li llegia tots els llibres que tenia, i el Roc li ensenyava les seves pedres i li explicava d'on les havia tret. També l'alimentaven tres vegades al dia: al matí, abans d'anar a l'escola; a la tarda, quan tornaven a casa, i a la nit, abans d'anar a dormir. A mesura que endrapava, el tió també anava canviant. Es va tornar més gros, tant, que el Roc s'hi podia enfilar i la barretina ja semblava un didal. I a mesura que es va anar fent gros, també es tornava més belluguet. La majoria de dies

trobaven el menjador fet un desastre, amb els coixins del sofà per terra i la tele encesa. Una vegada el van trobar amagat entre les cortines i un altre dia se'ls va colar al balcó. La Pat estava segura que, si no tanqués la porta amb clau, se'ls hauria escapat del pis i tot.

Però el que més va preocupar els dos germans va ser que, el matí de la nit de Nadal, van trobar que el tió no s'havia acabat el sopar i no reia. El seu somriure, que abans era tan ample i tan vermell, ara apuntava cap a terra. Feia una cara tan moixa que van decidir que ja n'hi havia prou, d'aquell color, i que el durien al veterinari. De manera que la Pat va agafar el carretó d'anar a comprar i entre tots dos hi van entaforar el tió, que ara mirava cap al cel, abatut com si hagués de ploure.

—Mmmmm —va dir el veterinari quan els va fer passar a la consulta i van posar el tió damunt la taula.

Els dos germans van aguantar la respiració.

—Sí. És un cas molt clar —El veterinari va apuntar un parell de coses a l'ordinador i es va apujar les ulleres.— Aquest tió té un atac agut de nostàlgia.

—I això què vol dir? —va preguntar el Roc.

—Vol dir que troba a faltar el bosc —va dir la seva germana una mica trista.

—Exacte —va dir el veterinari. Els va fer una recepta i l'hi va donar a la Pat perquè era la gran. A la recepta posava "Torneu el tió al bosc".

Els dos germans van sortir ben capcots del veterinari. Havien agafat afecte a aquell tió, encara que els deixés el menjador fet un desastre i mirés la tele tot el dia. L'havien alimentat i l'havien abrigat, li havien llegit llibres i ensenyat pedres, i cada nit li havien fet un petó abans d'anar a dormir.

Però van fer el cor fort i van arrossegar el carretó fins a la font dels Casots. El camí se'ls va fer llarg, molt llarg. El carretó s'encallava amb les pedres, sobretot a la pujada abans d'arribar, i el tió s'havia fet tan gros que pesava molt i costava moure'l. Però, a mesura que s'anaven acostant a la font, van veure que el somriure tornava a la cara del tió i es van sentir una mica més animats. Quan van arribar, panteixaven. Amb prou feines els quedaven forces per treure el tió del carretó. El van deixar al costat de la font, en un racó cobert d'herba humida i fragant. Ara el tió feia una rialla que va contagiar als nens, que també van riure. Ja no sentien tanta tristesa per deixar el tió allà. De sobte, van sentir un, no, dos cops secs: les potes de fusta del tió s'havien enfonsat a la terra. I llavors van sentir una remor d'onades, com si fossin al costat del mar, i es van adonar que eren tot de fulles que naixien del cul del tronc. Aleshores el tió va fer un pet tan gros que va espantar unes tórtoraes que voltaven per allà, i les fulles es van convertir en branques que van recobrir el tronc, i es van fer grosses i altes. Llavors els germans es van adonar que el tió ja no era un tronc, sinó un arbre, una alzina que havia tret fulles noves i verdes com si fos a la primavera, amb la barretina encara a la branca més alta.

Els dos germans van picar de mans, meravellats. I, com si els hagués sentit, de les frondoses branques del tió van caure tot de caramels, mandarines, torrons i fins i tot alguna patata crua. La Pat i el Roc, enjogassats, li van donar les gràcies al tió abraçant l'alzina amb molta força, van ficar-ho tot dins el carretó i van tornar cap a casa. I encara avui, cada Nadal, els germans visiten el seu tió estimat, i aquest encara els regala alguna mandarina. ☺

La terra s'omple de vida

Òscar Rocabert

Es va fent de nit. Pels carrers del poble, els rereassagats corren a enllestir els últims encàrrecs que els queden per completar les compres per a la Nit de Nadal. Gairebé no fa fred, i molta gent recorda amb enyorança aquells hiverns, aquells Nadals en què calia tapar-se les mans i les orelles per no haver de patir de pellons més endavant. Però ja fa uns quants anys que no fa fred, ni a la tardor, ni a l'hivern. I ningú no vol ni gosa pensar en l'estiu que ve, quan hi haurà algunes noves morts pels implacables cops de calor.

La Terra es queixa, es va queixant, i mira d'eliminar aquests paràsits tan emprenyadors, els humans, que se li han instal·lat a l'escorça amb màquines i enginys que no paren de fer fum i que empudeguen el planeta. La majoria d'aquests paràsits mira de fer la viu-viu, i saben que si hom passa un dia, també va empenyent l'any. El plàstic senyoreja els oceans, i les bèsties que hi neden s'enverinen i enverinen els humans que se les mengen.

Els humans han desenvolupat un odi, o una mena de por, al llenguatge elaborat. Amb una inquietant fruïció, arrenquen les pàgines dels llibres que hom posa al seu abast per places i carrers, i es descobreixen incapaços d'entendre què carat s'hi ha imprès, allà. No converteixen les lletres en imatges que es puguin desenvolupar dins del cap i, cada dia més, no troben les paraules justes per expressar els seus sentiments, o allò que pensen.

L'anunciada fi de la història finalment s'ha esdevingut, ara que ningú llegeix els llibres que l'expliquen, ara que els mestres i ensenyants no tenen temps ni autoritat per a transmetre-la, ara que l'últim repte de TikTok és el que conquereix el temps i les capacitats del humans més joves, que no coneixen la destrucció i les massacres que van perpetrar els ídols històrics d'uns quants polítics d'ara, als quals, cecs del tot, ben tràgicament, voten a partir de vídeos-xerrameca que els subministra el mòbil, aquest simpàtic camell que tenim tots ben a prop, ben al costat. I tanmateix, aquests rereassagats que fan les darreres compres tenen una estranya il·lusió, i experimenten una mena d'alegria quan es reuneixen amb els parents a l'hora de sopar. Sembla que tot pugui anar bé, que el Nen Jesús neixi altre cop, com cada any, que el missatge de pau i amor embolcalli el planeta dels paràsits. Tenen visions plaents i esperançadores, mengen torrons, beuen xampany, canten cançons, i els sembla veure un estel ben gros que travessa la nit i que els diu: «La Joia ha arribat al món, la Terra s'omple de vida».

L'endemà, el Dia de Nadal, i després d'una nit de pluja ben seguida, hi ha uns vailets que corren pels camps dels afores, més enllà d'un McDonald's ufanós, i que fan veure que són soldats que es fan la guerra. «Pinyau, pinyau!» «Tocat!» «Ei, que estic mort!» «Txiqui-txaquí, curat!» Quan moren dins del joc, sempre els ajuda un company, que, amb un enigmàtic joc de dits, els torna a la vida de seguida. Ja són vius altre cop, ja poden tornar a la guerra, tan divertida.

Mentre s'allunyen del poble, havent perdut la noció del temps, es van endinsant al bosc i el sol ja va baixant. Van perduts i no saben on són. Cansats, esgotats de tanta guerra, busquen un lloc on seure i troben una clariana. La pluja de la nit ha deixat aquest lloc convertit en un immens fangar, i a un dels nois li sembla entrellucar una mena de brillantor arran de superfície. Què és, allò? És de metall? Potser una joia?

S'hi acosta. Sí, és un anell daurat, subjecte al dit del mig d'una mà que sobresurt del fang. «Ei, aquí hi ha algú!» Ningú no pot saber, encara, quanta gent hi ha, aquí, colgada. I es fa de nit. L'Estel hi passa i diu: «No hi haurà morts sota el fangar, la Terra s'omple de vida».

Però tot això és mentida. ▢

Una cadira, una roda i 225 esglaons

Pilar Munt Vidal

La mare havia pintat les muntanyes de Montserrat sobre una cartolina de color blau cel perquè representés, com si fos un decorat, el paisatge del pessebre d'aquell Nadal. L'havia enganxat a la paret, a l'altura d'una taula que quedava a un racó clarós del menjador; una taula que no era gaire alta, per tal que el seu fill gran hi pogués arribar amb facilitat i fes moure les figuretes de ceràmica.

A vegades el germà del noi, que era tres anys més petit que ell, amb afecte, esclafia a rialles quan el veia atansat al diorama perquè pensava que ja no tenia edat per jugar-hi i, en aquests encontres simpàtics, es produïa una complicitat entre els dos germans que emplenava la llar de vida i alegrança.

A casa feia uns anys que tot s'adaptava segons les necessitats del Bernat, el qual patia una malaltia degenerativa que li havia anat fent perdre la capacitat per caminar amb agilitat, dormir a la nit i respirar sense cansar-se. Fins i tot el pessebre s'havia acomodat a la seva condició especial, fins al punt que, de forma amorosa i meditada, la seva mare havia escollit recrear precisament aquelles muntanyes rocoses i serrades, i no unes altres.

Aquell matí s'havien hagut de llevar tots tres molt d'hora i el Bernat només va tenir temps d'avançar lleugerament el pas dels Reis Mags pel caminet que flanquejava el riu argentat del pessebre, molt a prop del massís pintat. Li agradava fer-los fer excursions pel paisatge rústic damunt dels seus camells curulls de garlandes i guiats pels patges. Sovint imaginava que el seu cos afeblit s'encongia i s'hi esmunyia per poder conversar amb ells i la resta de figuretes.

La mare, que ja tenia a punt la motxilla, el va avisar per marxar, i juntament amb el germà, el van acompanyar fins al carrer per pujar al cotxe, sense saber on el portaven. "Ja veuràs quin dia més bonic que passarem avui", li van dir.

Quan van arribar a l'estació del tren cremallera feia fred i hi havia un tel gruixut de boira que tot ho emmantellava. La via del ferrocarril era buida, però l'andana estava atapeïda de persones reunides en diversos grups, i cada grup disposava d'una cadira joëlette.

El Bernat coneixia molt bé aquestes cadires i a l'escola n'havia fet una presentació perquè els alumnes prenguessin consciència de la importància que tenien per a les persones amb diversitat funcional o bé amb mobilitat reduïda com ell, ja que els permetia accedir als camins, igual que a tothom. Els havia explicat amb entusiasme que aquestes cadires anaven muntades sobre una roda semblant a la d'una bici de muntanya, i que disposaven de dues barres paral·leles al davant, similars a un manillar. Des d'aquella posició, una persona podia dirigir la cadira cap endavant, mentre que una altra, al darrere, empenyia mitjançant un mànec amb fre. Al seient hi anava assegut l'usuari que, cordat amb un cinturó de seguretat, podia descansar les cames damunt d'un reposapeus mentre el duïen pels senders. Ell ja n'havia fet d'excursions amb joëlette, però havia estat per camins de ronda tot vorejant el blau del mar. Aquell indret però, no semblava pas indicar-li que estaven a prop de la costa.

Aleshores, la mare, amb un somriure dolç, va anunciar: "Avui pujarem al cim més alt de Montserrat, el cim de Sant Jeroni, a 1.236 m d'altitud". "I jo també?", li va preguntar el Bernat, amb incredulitat.

De seguida van trobar-se amb un grup de persones integrat per homes i dones que en aquells moments conversaven amablement al voltant de la cadira que els havien assignat. Eren voluntaris de diverses associacions que empraven el seu temps a fer possible que les persones com el Bernat poguessin exercir el seu dret a gaudir dels camins.

El tren cremallera va arribar silenciosament a l'estació, i en obrir les portes, en qüestió d'un moment, va allotjar a tothom a dins. Usuaris, joëlletes, famílies i voluntaris van anar enfilant-se pel fort pendent fins dalt del monestir de Montserrat, mentre el Bernat, cofoi i expectant dalt la seva cadira, mirava de cercar algun tros de paisatge entre el boirí bellugadís que entelava les finestres del vagó.

Un cop a l'exterior, el sol ixent va enlluernar els rostres de tots els components de l'expedició, els quals havien deixat el fred enrere. D'aquesta manera, amb el cor entebionat, més de cent persones i deu cadiretes d'una sola roda van començar a agafar embranzida camí cap amunt.

D'entrada, el Bernat va meravellar-se amb el paisatge. Per primera vegada, va descobrir l'aspecte que tenien les boires vistes per damunt: un llençol blanc inabastable que, a la llunyania, col·lidia amb el perfil muntanyós coronat per la Mola i el Montcau, com si fos un gegant allargassat que dormís sobre un llit i a qui el sol ataronjat volgués despetar igual que el llum encès d'una estança flotant.

La seva mare i el seu germà se'l miraven i gaudien del seu embadaliment. A mesura que el sender va anar-se fent més costerut, van aparèixer arran de camí les primeres agulles de rocam conglomerat del massís, i el Bernat, que de seguida les va reconèixer, va recordar amb emoció i gratitud el mural que la seva mare havia pintat a casa per al pessebre d'aquell Nadal.

Els voluntaris van aturar la cadira.

Per un moment, li va semblar que la magnitud i l'elegància d'aquelles agulles rocalloses l'engolien, i es va sentir realment xic, però molt feliç. La mare li va picar l'ullet, i va explicar als seus dos fills que cada una d'aquelles formacions tenia el seu propi nom, com l'Elefant o la Mòmia, però que també n'hi havia una, la més emblemàtica de tot el parc, que portava un nom molt especial, i aquesta es deia Cavall Bernat.

L'itinerari va transcórrer com una aventura per als dos germans, a qui tot els semblava màgic. Fins i tot el nom d'algunes plantes, com l'orella d'os o la corona de reina.

De tant en tant, fent camí amb la cadira tot terreny pels corriols d'alguns alzinar, passaven per sota d'arbres caducifolis que havien quedat encara vestits de tardor, i alguns voluntaris agitaven les branques com el vent donant lloc a una pluja de fulles grogues d'auró que els queien damunt dels caps i abrandaven les rialles dels dos nois.

A través d'uns binocles, i aprofitant l'espera d'una joëlette a l'altra, el Bernat anava atresorant dins seu una força llunyana que li arribava d'aquelles muntanyes: l'audàcia d'unes cabres salvatges enfilades dalt les agulles, el vol enèrgic d'una àliga cuabarrada, l'afany d'uns escaladors grimpant pel ciment calcari, i l'equilibri d'una colla de castellers fent un castell dalt la Gorra Frígia.

Esperonat per aquell paisatge evocador, i just abans d'ascendir al cim de Sant Jeroni, el Bernat, assegut a la cadira i acompanyat per l'equip de voluntaris, va quedar aturat tot d'un plegat davant el tram final del camí: 225 esglaons.

La seva mare va situar-se una mica més a dalt per poder-los gravar amb el mòbil, i tots els voluntaris, inclòs el seu germà, que havia de tibar unes cordes, de sobte, van començar a empènyer la joëlette amunt per les escales, pujant el Bernat amb grans esforços.

Mentre s'hi enfilaven, i a la vista del noi, va anar-se dibuixant un paisatge molt semblant al d'un pessebre, on tot era ben disposat: els poblets de més avall, les muntanyes del voltant, els núvols i els Pirineus nevats. Allò que més va encisar el Bernat en arribar al cim, però, va ser l'abraçada emocionada de la seva mare i el seu germà.

L'endemà el Bernat va llevar-se més tard del que era habitual. El seu cos i les seves emocions necessitaven temps per recompondre's. Vestit encara amb el pijama, va apropar-se al pessebre de casa, com feia cada dia, i va cercar els tres Reis Mags enfilats dalt dels seus camells per fer-los avançar pel camí.

Aleshores va adonar-se que no hi eren, i que tres cadires joëlette petites, amb un usuari assegut a cada una d'elles, i envoltades d'altres figuretes que feien de familiars i voluntaris, els havien substituït. Es dirigien cap a les muntanyes pintades de Montserrat. ▣

”

Si fem servir el Nadal com a excusa, que mai no sigui *de mal pagador*.

“

VÍCTOR VALLS CLOTET
1961

Va néixer al carrer de l'Hospital de Castellar la tarda del 29 d'abril de 1961. Alguna vegada algú li ha dit que és un "lletraferit", i mai no ha arribat a saber com dimonis es va assabentar que, mentre feia d'aprenent a la impremta, li va caure als peus una caixa de tipus del vuit.

Un dia de maig de l'any noranta-dos, va agafar els trapaus i, després de travessar el riu pel pont de Can Pagès, va fixar la seva residència just a l'altra riba del Ripoll. Així doncs, lletraferit o no, actualment és un castellarenc fora vila.

”

El Nadal, per a mi, és la celebració de la manifestació del Misteri en la història, que ens ensenya a viure en aquest món una vida plenament humana.

“

JACINT TORRENTS PUIG
1949

Llicenciat en Filologia Catalana. Ha publicat narracions a *Cavall Fort* i dues novel·letes infantils (Ed. La Galera i Ed. Cruïlla). I el 2017 la biografia de Mn. Joan Abarcat, autor dels populars pastorets castellarencs.

Darrerament ha estudiat l'obra del poeta Jordi Enjuanes-Mas (1942-2009) i està editant la de l'escriptor Josep Sol (1909-1982). Des del 1989 ha col·laborat als setmanaris de la vila.

”

El Nadal és un record d'infantesa de l'any 1962. Jo tenia tres anys, i la neu anava creixent, creixent i creixent damunt la taula de marbre del pati on ara visc.

“

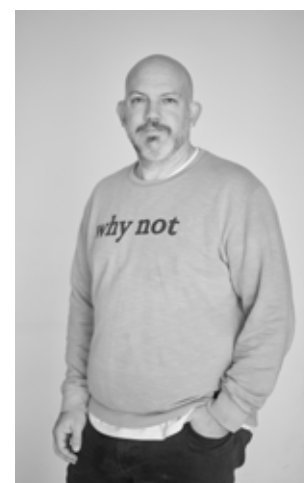
GISELA POU VALLS
1959

Gisela Pou. Viu i escriu. Durant trenta anys ha treballat com a guionista de televisió, sobretot a TV3, però també a TV1, Tele 5, Antena 3 i Canal 9. Ha publicat unes quantes novel·les, i ha guanyat alguns premis entre els quals destaquen el Premi Crítica Serra d'or (2016) *l'Atrapallibres* (2021) i el *Carlemany* (2024).

”

Recordo els Nadals amb molt bon sabor de boca, tant a la taula com amb la família.

“

DAVID AISURU
1979

David Aisuru és el pseudònim que adopta David Triviño quan deixa enrere la novel·la negra per endinsar-se al món de la ficció contemporània.

La seva primera novel·la després d'aquesta «reinvençió» —*Seiki (o cómo sobrevivi a mi propio suicidio)*— es publicarà pels volts de Sant Jordi i, per tant, aquest relat nadalenc és la seva primera obra signada com a David Aisuru.

Fotografies /
Quim Pascual

C. DE LA MINA

C. NOU

C. NOU

C. DR. PUJOL

”

Aquest relat em retorna els pares i els avis per Nadal, ara que ja són en una altra dimensió.

“

”

El Nadal és un període meravellós. El tió i el caganer executen la meravella a la perfecció.

“

”

Per mi el Nadal és estar amb el meu germà i fer cagar el tió. També tinc el record d'estar a casa llegint molt, perquè el tió m'havia cagat molts llibres.

“

”

Aquest relat l'he escrit per venjar-me del Nadal en general i de la gent. Jo busco la venjança.

“

”

El Nadal em recorda la meva infantesa, feliç i rodejada de la família.

“

JOSEFINA LLAURADÓ
1960

Sempre ha viscut voltada d'històries. De petita, va tenir la sort de tenir llibres i contes al seu abast. Primer explicava contes al seu gos i a les nenes del carrer. Després va començar a escriure aquests relats.

Omplia llibretes amb rastelleres de paraules que desconeixia; escrivia títols de llibres que escriuria en el futur, i es passava hores i hores imaginant històries.

GERARD VILANOVA GODOY
1975

És llicenciat en filologia catalana i s'ha dedicat a l'ensenyament i a la comunicació.

Sovint col·labora en mitjans de comunicació donant difusió al seu projecte ticactiva.cat.

Va ser premiat als Jocs Florals infantils i juvenils en diverses ocasions i ostenta el títol de campió del concurs de triples de la plaça Francesc Macià.

NATÀLIA CEREZO
1985

Va començar a escriure escoltant les històries de la seva àvia i explicant mentides al seu germà. Viu amb cinc gats, un jardiner i centenars de llibres en un pis amb un balcó des d'on es veuen la Mola i el Puig de la Creu.

Li agraden la truita de patates, llegir i els jerséis que no piquen. Els seus dies preferits de l'any són Sant Jordi i la nit de Nadal.

ÒSCAR ROCABERT
1975

Va descobrir el relliscós món de la literatura quan el professor de català que sempre ha enlluernat els seus alumnes el va enlluernar, indefectiblement, ara fa molts anys, potser massa.

Es va posar a escriure poemes als setze anys, tot ignorant la gran ensarronada en què consisteix el fet de l'escriptura, que s'empassa les hores i les capacitats dels folls que gosen practicar-la. Encara deixa llibres.

PILAR MUNT VIDAL
1977

Des que era infant, i a través de la lectura, s'ha sentit atreta per les històries que expliquen les llegendes, els contes, les faules i les rondalles, i des d'aleshores mai ha deixat d'escriure.

Els seus microrelats han estat guardonats en diversos certàmens literaris i reflecteixen la seva inquietud per temes com la pobresa, la immigració, la vellesa, la cultura, les lletres, el feminisme i la natura, i valors com la igualtat.

Descriu l'escriptura com una companya de vida que sempre l'ha abraçat i li ha fet costat.

C. SANT MIQUEL

C. JOSEP M. VALLS

C. SANT JAUME

C. DEL MESTRE ROS

C. NOU

UNA TRADICIÓ DE NADAL

Ara que ens trobem a les portes de Nadal, una de les tradicions més arrelades a la vila és la representació d'*Els pastors cantaires de Betlem*, obra de mossèn Joan Abarcat, nascut a Tortosa però castellarenc d'adopció.

Malgrat que ni literàriament ni musicalment l'obra no és pas excepcional, la veritat és que aquests Pastorets han gaudit i encara gaudeixen d'una gran popularitat a la vila. L'obra està pensada per veure-la i compartir amb la família, i ja forma part del nostre patrimoni cultural.

L'obra és una sarsuela nadalenca, també coneguda com "sarsuela pastoril" i es basa en l'alternança de parts declamades i d'altres de cantades. En el moment de la seva creació mossèn Joan Abarcat va concebre l'obra per a uns actors i unes veus concretes. Així, la primera representació d'*Els pastors cantaires de Betlem* fou el 31 de desembre de 1916 a l'escenari del Patronat Obrer de Sant Josep, situat a la carretera de Sentmenat. Se'n feien tres representacions: per Nadal, per Cap d'Any i per la diada de Reis. L'aforament del teatre del Patronat era de 400 persones i el preu de l'entrada era de 50 cèntims. El mateix mossèn Abarcat dirigia l'obra i era l'encarregat de tocar el piano.

En el moment de la seva inauguració, l'any 1916, el Patronat Obrer de Sant Josep va esdevenir un centre cultural per als treballadors. S'hi podia trobar un cafè, una sala d'espectacles i un escenari amb, segurament, la primera platea inclinada del poble. Entre els seus assistents es va formar un grup de teatre integrat només per homes i, a finals de la dècada dels anys 20 del segle passat s'hi feien projeccions

de cinema mut acompanyades per un pianista.

Una de les característiques d'aquests primers temps de representació era el fet que les dones no acostumaven a actuar als escenaris; és per aquest motiu que els papers reservats a dones eren pràcticament inexistent o, si existien, els interpretaven nenes.

Durant vint anys seguits els *Pastorets* es van representar ininterrompudament a Castellar, des de 1916 a 1936, però durant la Guerra Civil aquesta tradició es va interrompre. Es va tornar a reprendre l'any 1939 però va caldre refer l'obra, ja que havia estat cremada durant el conflicte bèl·lic; a partir d'aquest moment les partitures ja estan pensades per ser tocades per una orquestra. A partir de l'any 1952 es compta amb la col·laboració del grup teatral Pomell Artístic, que havia estat creat recentment, el Cor Castellarenc i el Cor Parroquial.

Després d'un impàs de vint-i-tres anys sense cap tipus de representació, entre els anys 1963 i 1985, en aquest darrer any es torna a representar l'obra gràcies a la iniciativa del Moviment de Colònies i Esplai. Aquesta represa de les representacions va provocar al poble una gran il·lusió i molta expectativa.

Tot i que *Els pastors cantaires de Betlem* no són cap joia del teatre i tampoc són els millors del món, són un patrimoni de Castellar, dels seus habitants i de la seva història que, després de cent vuit anys de vida, aquest any es tornaran a representar a la vila i on tornarem a gaudir de Xiribec, de Xiripiga, de l'Escuat, d'Elies, de Simon, de Neftalí, de Llucifer i de tots els actors que donen vida als "nostres Pastorets". ▢

Text /

Sílvia Sáiz

Foto /

Antoni Bernadet Mateu

Concepte/edició/imatge_Carles Martínez Calveras, Quim Pascual

Han col·laborat en ordre d'aparició_ Jacint Torrents, Víctor Valls, Gisela Pou, David Aisuru, Josefina Llauredó, Gerard Vilanova, Natàlia Cerezo, Òscar Rocabert, Pilar Munt i Sílvia Sáiz.

Correcció de català_ Natàlia Cerezo / **Edició**_ Ajuntament de Castellar del Vallès

